

Nr 123

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1959/60 till studiebidrag och stipendier samt till bidrag till driften av folkskolor m. m. jämte i ämnet väckta motioner.
(2:a avd.)

1:o) **Studiebidrag och stipendier.** Kungl. Maj:t har i propositionen nr 1 under åttonde huvudtiteln (punkt 208, s. 481—483 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1959) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 69 030 000 kronor.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehåft dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sundin m. fl.* (I: 51) och den andra inom andra kammaren av herr *Jansson i Benestad m. fl.* (II: 107), i vilka hemställts, att riksdagen med bifall till vad som föreslagits i motionerna måtte till Studiebidrag och stipendier för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 62 530 000 kronor;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ragnar Bergh* (I: 125) och den andra inom andra kammaren av herr *Bengtsson* i Göteborg och *Darlin* (II: 163), i vilka hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen vid behandlingen av förevarande punkt måtte dels besluta, att allmänt studiebidrag icke vidare skall utgå, dels till Studiebidrag och stipendier för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 51 030 000 kronor.

Beträffande motiveringen för de motionsvis gjorda yrkandena får utskottet — i den mån redogörelse härför icke lämnas i det följande — hänvisa till motionerna I: 125 och II: 107.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagshöjning med 3 775 000 kronor, vilken höjning är av automatisk karaktär.

I motionerna I: 51 och II: 107 har anförts bland annat följande.

Med hänsyn såväl till de stora kostnader som det moderna undervisningsväsendet kräver som till de dryga anspråk andra verksamhetsområden ställer på statskassan är det emellertid ofrånkomligt att studiehjälpen av-

väges på ett rationellt sätt, så att kostnaderna för densamma kan hållas inom ekonomiskt försvarbara gränser. Särskilt i nuvarande statsfinansiella läge, då statens utgifter stiger i vida snabbare takt än inkomsterna, framträder detta önskemål med ökad skärpa.

Vid 1953 års riksdag beslutades en väsentlig förbättring och utökning av studiehjälpen, och fyra år senare — år 1957 — företogs ytterligare en utbyggnad av studiehjälpssystemet. Sistnämnda års riksdag beslutade efter förslag av Kungl. Maj:t i nämnda års statsverksproposition att införa en ny bidragsform, s. k. allmänt studiebidrag, som skulle utgå till alla ungdomar mellan 16 och 18 år, som fortsatte sin utbildning vid olika läroanstalter och deltog i heldagsundervisning av minst fyra månaders längd per läsår. Detta studiebidrag konstruerades så, att det sammanlagda beloppet per år skulle ungefär motsvara det allmänna barnbidraget efter den höjning av detsamma, varom nämnda års riksdag fattade beslut. Det nya bidraget motiverades av familjepolitiska skäl. Det allmänna barnbidraget upphör att utgå vid 16 års ålder, men de ungdomar, som efter slutad obligatorisk skolgång fortsätter sin utbildning, kan i regel icke försörja sig själva genom arbete vid sidan av skolgången, varför kostnaderna för utbildningen blir en ekonomisk belastning för deras föräldrar. Man ansåg det fördenskull önskvärt, att ekonomiska förmåner, ungefär motsvarande barnbidraget, skulle utgå för de ungdomar, som fortsatte sin utbildning. Det allmänna studiebidraget kan alltså sägas utgöra ett slags förlängning av det allmänna barnbidraget och är liksom det sistnämnda generellt, d. v. s. icke behovsprövat. Studiehjälpsmyndigheterna hade i sina anslagsäskanden inför budgetåret 1957/58 med hänsyn till penningvärdets fall föreslagit en höjning av de behovsprövade stipendierna till obemedlade och mindre bemedlade elever samt av de s. k. särskilda studiebidragen, som utan behovsprövning tilldelas elever, som icke är bosatta på skolorten, för inackorderingar, dagliga resor mellan hemmet och skolorten m. m. Med hänsyn till beslutet om införande av det allmänna studiebidraget beviljade statsmakterna icke denna begärda höjning för eleverna i åldersklasserna 16 till 18 år, vilka avsågs bli kompenserade för penningvärdeförsämringen genom denna nya bidragsform. Däremot beslöt riksdagen att för eleverna över 18 års ålder höja maximibeloppen för stipendier och särskilda studiebidrag med i runt tal 20 procent. De av 1957 års riksdag fastställda grunderna för studiehjälpen är alltså gällande.

Ur principiell synpunkt kan man ställa sig tveksam till en sådan bidragsform som det allmänna studiebidraget. Det utgör som sagt ett slags förlängning av det allmänna barnbidraget, men syftet med detta sistnämnda bidrag är ju att lätta barnfamiljernas försörjningsbörda rent allmänt, icke att utgöra hjälp för finansiering av utbildning. Bidrag för detta ändamål bör konstrueras så, att det främjar just detta speciella syfte. Dessutom är det onekligen en inkonsekvens, att det allmänna studiebidraget upphör att utgå, då eleven fyller 18 år. Många ungdomar fortsätter ju sin utbildning även efter denna ålder. Bidraget borde i så fall utgå, så länge vederbörande hölle på med sin utbildning, fränsett utbildning av högskolemässig natur, där andra studiehjälpstilligheter föreligger. Studerande ungdomar över 18 års ålder sättes alltså i ett sämre läge än de, som icke uppnått denna åldersgräns.

I den i år framlagda budgeten har myndigheternas anslagskrav beskurts hårt, även i fråga om i och för sig mycket motiverade anslagshöjningar. Trots detta föreligger ett stort underskott i driftbudgeten, varför ytterli-

gare nedskärningar är oundvikliga, om nya skattehöjningar skall undgås. Med hänsyn till detta allvarliga läge och även med hänsyn till ovan anförda principiella betänkligheter vill vi föreslå, att det allmänna studiebidraget slopas. I stället bör maximibeloppen för stipendier och särskilda studiebidrag för studerande ungdomar mellan 16 och 18 år höjas till samma nivå, som nu gäller för de elever, som fyllt 18 år. Det vill med andra ord säga, att reglerna för studiehjälpen skall bli lika för dessa båda ålderskategorier. När det statsfinansiella läget förbättrats bör frågan om den lämpliga konstruktionen av hela studiehjälpsystemet kunna upptagas till förnyad prövning.

Till studiebidrag och stipendier begär Kungl. Maj:t för nästkommande budgetår ett förslagsanslag på sammanlagt 69,03 miljoner kronor. Av denna summa beräknas 13 miljoner kronor bli erforderliga för utbetalningarna av det allmänna studiebidraget. Ett avskaffande av denna bidragsform skulle alltså minska anslagssumman med nämnda belopp, men härtil kommer de ökade utgifter, som föranledes av vårt förslag om höjning av stipendierna och de särskilda studiebidragen till elever i åldersgruppen 16—18 år. Hur stora kostnaderna för denna höjning kommer att bli torde vara omöjligt att nu ange, men vi har förslagsvis räknat med ett belopp, motsvarande hälften av kostnaderna för det allmänna studiebidraget, alltså 6,5 miljoner kronor. Vi föreslår fördenskull att den av Kungl. Maj:t äskade anslagssumman sänkes med detta belopp till 62,53 miljoner kronor.

Till stöd för de i *motionerna I: 125* och *II: 163* framförda yrkandena, såvitt nu är i fråga, har anförts följande.

Då som enda villkor för erhållande av allmänt studiebidrag gäller att eleven går i studiehjälpsberättigande skola, innebär detta i realiteten en studielön. Rent principiellt kan vi inte godtaga detta. Enligt vår mening bör man i stället för att ge ut generella kontantbidrag genomföra sådana reformer på beskattningens område, att möjlighet beredes föräldrar att göra avdrag för periodiskt understöd även i sådana fall då detta av mottagaren användes för att bestrida studiekostnader liksom att efter avlagd examen få avdragsrätt för amortering av studiekostnader, vilket emellertid är föremål för utredning inom 1950 års skattelagssakunniga.

Erfarenheterna har visat att administrationen i samband med bidragen blivit mycket betungande. Rektorerne har sålunda fått en arbetsbörda, som i väsentlig grad inkräktar på det arbete de egentligen skall utföra.

Med stöd av vad ovan anförts föreslår vi, att allmänt studiebidrag skall upphöra att utgå från och med den 1 juli 1959 och att anslaget därför nedskäres med 18 miljoner kronor.

Utskottet biträder Kungl. Maj:ts under förevarande punkt framlagda förslag och har alltså icke funnit sig böra tillstyrka de i *motionerna I: 51* och *II: 107* samt *I: 125* och *II: 163*, sistnämnda två motioner såvitt nu är i fråga, framställda yrkandena. Utskottet hemställer förty,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å *motionerna I: 51* och *II: 107* samt *I: 125* och *II: 163*, sistnämnda två motioner såvitt nu är i fråga, till *Studiebidrag och stipendier* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 69 030 000 kronor.

2:o) **Folkskolor m. m.: Bidrag till driften av folkskolor m. m.** Kungl. Maj:t har (punkt 216, s. 493—505) föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordade grunder för statsbidrag till särskild observationsundervisning, att tillämpas från och med redovisningsåret 1959/60, dels godkänna av departementschefen förordade grunder för statsbidrag till korrespondensrealskolor, att tillämpas från och med redovisningsåret 1959/60, dels ock till Folkskolor m. m.: Bidrag till driften av folkskolor m. m. för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 700 000 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ragnar Bergh* (I: 125) och den andra inom andra kammaren av herrar *Bengtsson* i Göteborg och *Darlin* (II: 163), i vilka hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen vid behandlingen av förevarande punkt måtte dels besluta, att tillhandahållande av fri undervisningsmateriel icke skall vara obligatoriskt för skoldistriktet, dels besluta att från och med läsåret 1959/60 vid beräkning av det i anslaget till Folkskolor m. m.: Bidrag till driften av folkskolor m. m. ingående lärarlönebidraget m. m., avdragsbeloppet efter kompensation för avlösta bidrag skall vara i hyresgrupp 1 1782 kronor, i hyresgrupp 2 1 025 kronor, i hyresgrupp 3 1 205 kronor, i hyresgrupp 4 1 441 kronor och i hyresgrupp 5 1 677 kronor, dels ock till Folkskolor m. m.: Bidrag till driften av folkskolor m. m. för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 691 000 000 kronor;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ragnar Bergh* (I: 133) och den andra inom andra kammaren av fru *Sjöqvist m. fl.* (II: 169), i vilka hemställts, att riksdagen vid behandlingen av förevarande punkt måtte dels uttala att, då behov föreligger att avskilja svårbehandlade elever från den övriga klassen, särskild undervisning för dessa skall ske i observationsklass, dels ock avslå departementschefens förslag att godkänna av honom förordade grunder för statsbidrag till särskild observationsundervisning;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sveningsson* (I: 134) och den andra inom andra kammaren av herr *Edlund* (II: 168), i vilka hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen vid behandlingen av förevarande punkt måtte dels besluta, att tillhandahållande av fri undervisningsmateriel icke skall vara obligatoriskt för skoldistriktet, dels besluta, att från och med läsåret 1959/60 vid beräkning av det i anslaget till Folkskolor m. m.: Bidrag till driften av folkskolor m. m. ingående lärarlönebidraget hänsyn icke skall tagas till avlösta bidrag och avdragsbeloppet sålunda fastställas till i hyresgrupp 1 957 kronor, i hyresgrupp 2 1 200 kronor, i hyresgrupp 3 1 380 kronor, i hyresgrupp 4 1 616 kronor och i hyresgrupp 5 1 852 kronor per statsbidragsberättigande lärar-

tjänst, dels ock till Folkskolor m. m.: Bidrag till driften av folkskolor m. m. för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 684 000 000 kronor;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sundelin* (I: 247) och den andra inom andra kammaren av herr *Ståhl m. fl.* (II: 305), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta dels om vidtagande av den i motionen förordade ändringen i grunderna för lärarlönebidraget till kommunerna, dels att anslaget under förevarande punkt i anledning därav minskas med 5 000 000 kronor och uppföres med 695 000 000 kronor;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Larsson* i Hedenäset väckt motion (II: 170), i vilken hemställts, att riksdagen vid behandlingen av förevarande punkt måtte beakta, vad i motionen anförts rörande kostnader för viss frivillig undervisning i finska språket.

Beträffande motiveringen för de i motionerna framställda yrkandena får utskottet — i den mån redogörelse härför icke lämnas i det följande — hänvisa till motionerna I: 125, I: 133, II: 168, II: 170 och II: 305.

Den omläggning av statsbidragsgivningen till primärkommunernas driftutgifter, som enligt beslut av 1957 års riksdag (Prop. 1957: 112, SU 91, Rskr 239) genomförts från och med den 1 juli 1958 har i budgettekniskt avseende medfört vissa konsekvenser redan för innevarande budgetår. För budgetåret 1959/60 slår det nya statsbidragssystemet igenom även vad beträffar anslagsberäkningarna. Under innevarande budgetår, då slutreglering skall ske av bidragen för redovisningsåret 1957/58 enligt tidigare gällande bestämmelser, har för statsbidragen till avlöning åt olika lärarkategorier m. fl. medel beräknats under fem särskilda anslagsposter under förevarande anslag. Dessa kan från och med budgetåret 1959/60 sammanslås till en anslagspost, som föreslås benämnd Lärarlönebidrag m. m. Samtidigt skall den innevarande budgetår uppförda anslagsposten till bidrag till hälsovården vid folk- och småskolor utgå.

För huvudpunkterna i Kungl. Maj:ts förslag — som för nästa budgetår innebär en anslagshöjning med 54 000 000 kronor — torde få lämnas följande redogörelse.

L ä r a r l ö n e b i d r a g m. m. *Skolöverstyrelsen* har på sätt, för vilket redogörelse lämnas på s. 494—496 i åttonde huvudtiteln, beräknat medelsbehovet för budgetåret 1959/60 under förevarande anslagspost.

Statskontoret har inte något att erinra mot skolöverstyrelsens beräkning av medelsbehovet. *Riksräkenskapsverket* uttalar, att det för åstadkommande av en någorlunda tillförlitlig uppskattning av lärarlönebidraget torde bliva erforderligt att lärartjänsterna fördelas på de ords- respektive hyresgrupper, efter vilka avlöningen utgår, respektive kommunernas andel i avlöningskostnaden bestämmas. Med hänsyn till angivna osäkerhet i före-

liggande anslagsberäkningar förordar ämbetsverket, att anslaget i sin helhet avrundas från i föreliggande framställning angivna 708 800 000 kronor till förslagsvis 700 000 000 kronor.

Departementschefen anser, att i avvaktan på närmare erfarenheter av vilken metodik, som lämpligen bör komma till användning vid beräkningen av förevarande anslag, samt utfallet av skolöverstyrelsens nu gjorda kalkyler av överstyrelsen verkställda beräkningar torde böra i princip godtagas.

I *motionerna I: 125* och *II: 163* har, såvitt nu är i fråga, anförts följande.

Välståndsutvecklingen under de år, som systemet med fria läroböcker m. m. har tillämpats vid våra folkskolor, har varit avsevärd, och familjerna kan nu bära de kostnader, som ett avskaffande av detta system skulle medföra för dem. Genom att läroböcker m. m. icke längre utdelas som gåva till eleverna, bibringas dessa en större aktning för materiels värde. Detta gäller inte minst beträffande förbrukningsmateriel.

Vi föreslår således, att tillhandahållandet av fri undervisningsmateriel icke längre skall vara obligatoriskt för kommunerna och att den i det nya lärarlönebidraget ingående delen avseende kompensation för det enligt 1957 års riksdagsbeslut avlösta statsbidraget till fri undervisningsmateriel skall frånräknas. Vid ett bifall till vårt yrkande torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att i samband med utarbetandet av författningar i anledning av 1957 års riksdagsbeslut om omläggning av statsbidragsgivningen till primärkommunernas driftutgifter taga hänsyn till att statsbidraget icke skall omfatta kompensation för det tidigare utgående bidraget till tillhandahållande av fria läroböcker m. m.

Med hänsyn härtill torde det av departementschefen äskade anslaget minskas med 9 000 000 kronor.

Till stöd för de i *motionerna I: 134* och *II: 168* framställda yrkandena, såvitt nu är i fråga, har anförts följande.

Under de år, som systemet med fria läroböcker har tillämpats vid våra folkskolor, har välståndsutvecklingen varit avsevärd. Familjerna kan därför nu bära de kostnader, som ett slopande av detta system skulle medföra för dem. Man skulle genom ett avskaffande av nämnda system kunna åstadkomma, att eleverna bibringas större aktning för värdet av såväl läroböcker som förbrukningsmateriel. Jag föreslår därför, att tillhandahållandet av fri undervisningsmateriel icke längre skall vara obligatoriskt för kommunerna.

Om man reducerar det enligt bidragsreglerna utgående s. k. kompensationsbeloppet med den andel därav som avser det avlösta bidraget till fria läroböcker, återstår ett så ringa kompensationsbelopp, att det torde sakna betydelse för de enskilda kommunerna. Trots detta utgör summan därav ett för staten icke obetydligt belopp, varför jag föreslår, att kompensationen i sin helhet skall upphöra. Härigenom vinnes samtidigt en viss förenkling av bidragsreglerna.

För helt budgetår kan den totala besparingen för staten genom här föreslagna åtgärder uppskattas till 18 miljoner kronor. På grund av reglerna för bidragets utbetalning blir emellertid besparingen för budgetåret 1959/60 endast 16 miljoner kronor.

Det torde vid bifall till mitt förslag få ankomma på Kungl. Maj:t att vid utarbetandet av författningar i anledning av 1957 års riksdagsbeslut om omläggning av statsbidragsgivningen till primärkommunernas driftutgifter till folkskolor m. m. beakta detta.

I motionerna I: 247 och II: 305 har anförts följande.

Bland de bidrag, som genom riksdagens beslut år 1957 uppgick i (avlöstes av) det nya s. k. lärarlönebidraget till kommunerna, återfanns bland annat bidraget för tillhandahållande av fria läroböcker m. m. Statsanslag för detta ändamål utgjorde 10 miljoner kronor.

Erfarenheterna av kommunernas tillhandahållande av fria skolböcker visar under senare år att en icke obetydlig besparing är möjlig att uppnå på detta område. På flera håll — bland annat i Stockholms stad — har sålunda införts ett system där i betydligt större utsträckning än tidigare böckerna utlämnats till eleverna som lån. Därtill kommer att kommunförbunden numera träffat överenskommelse med bokförlag och bokhandlare om rabatteringar av skolböcker, vilket medfört minskade kostnader. Även i övrigt torde rationaliseringar och besparingar kunna ske.

Mot denna bakgrund ter det sig befogat att ställa frågan om icke statsbidraget till kommunerna för denna verksamhet borde kunna minskas. Enligt vår mening är detta möjligt utan nämnvärd ökning av belastningen av kommunerna.

Tekniskt torde en sådan minskning av statsbidraget få ske så, att det kompensationsbelopp som beräknades för de vid övergången till det nya lärarlönebidraget avlösta tidigare bidragen något minskas. Detta belopp sattes till 400 kronor per statsbidragsberättigad lärartjänst. Härav hänförde sig cirka 250 kronor till här ifrågakarande bidrag. Vi förordar nu att kompensationsbeloppet minskas med 100 kronor till 300 kronor. En sådan inskränkning motsvarar alltså cirka 40 procent av statens tidigare bidrag till fria läroböcker, vilket synes oss kunna motsvara de reella besparingsmöjligheterna för kommuner. Ifrågakarande anslag i riksstaten torde därmed kunna minskas med 5 miljoner kronor.

Särskild observationsundervisning. Skolöverstyrelsen har föreslagit anordnande i disciplinbefrämjande syfte av särskild observationsundervisning. Överstyrelsen har härom anfört bland annat följande.

I och med ikraftträdandet av den nya folkskolestadgan har såsom disciplinmedel i folkskolor och försöksskolor föreskrivits bland annat utvisning av felande elev från lärorummet, kvarhållande av elev i skolan efter skoldagens slut och avstängning av elev från undervisningen helt eller delvis under högst två veckor av en och samma termin (Kungl. Maj:ts stadga för folkskolor, fortsättningsskolor och försöksskolor 1958: 399, 61—63 §§).

Om elever uppvisar sådana psykiska särdrag, att de inte lämpligen bör undervisas i vanlig klass men inte är i påtagligt behov av annan specialundervisning, kan de enligt av skolöverstyrelsen meddelade riktlinjer uttagas till undervisning i observationsklass.

Utöver här nämnda åtgärder bör enligt överstyrelsens mening även andra vägar prövas. Överföringen av en elev till observationsklass är förknippad med tämligen omfattande och tidskrävande förberedelser, och en sådan åtgärd som korttidsförvisningen är underkastad en viss begränsning vid

användandet inom det obligatoriska skolväsendet bland annat med hänsyn till att ett relativt stort antal elever i den obligatoriska skolan torde ha sådana hemförhållanden, att korttidsförvisning ej lämpligen kan ifrågakomma. Erfarenheten har också visat, att det tämligen ofta händer, att en elev t. ex. visar allmänt störande uppträdande i klassen med trots mot läraren och aggressivitet mot kamraterna utan att eleven har sådana grava beteenderubbningar, att en observationsklassplacering kan komma i fråga. Om en sådan elev ej tar rättelse av föreställningar och varningar från lärarens sida, kan den positiva undervisnings- och uppfostringssituationen i klassen bli spolierad icke blott för eleven i fråga utan även för kamraterna. I en sådan situation skulle det kunna verka omedelbart främjande för ordningen i klassen, om den störande eleven kunde avlägsnas och tas om hand på lämpligt sätt för längre eller kortare tid.

Om man inom varje skolenhet hade tillgång till extra lärartimmar för övervakning och handledning av elever, som på grund av olämpligt och störande uppträdande måste uteslutas ur den vanliga klassgemenskapen, så skulle detta säkerligen klart verka i disciplinfrämjande riktning. Hänvisning av elev till undervisning av här ifrågasatt slag skulle avse såväl att gynnsamt påverka den störande eleven som att avlägsna ett störningsmoment från klassen i övrigt, varigenom lugn och arbetsro skulle beredas övriga elever.

Organisatoriskt skulle detta slag av undervisning närmast vara jämförbart med s. k. särskild specialundervisning enligt 110 § folkskolestadgan. Här avsedd specialundervisning skulle kunna rubriceras som »särskild observationsundervisning» och skulle gälla sådana elever från vanliga klassavdelningar, som genom individuell undervisning eller gruppundervisning kunde beredas hjälp utan att placeras i observationsklass.

Överstyrelsen föreslår sålunda såsom disciplinfrämjande åtgärd, utöver de i 61—63 §§ folkskolestadgan föreslagna, att beträffande skola med minst 13 elever länskolnämnden må kunna medgiva, att särskild observationsundervisning anordnas högst fyra veckotimmar och att sådan undervisning må kunna anordnas flera än fyra veckotimmar efter medgivande av skolöverstyrelsen.

Av synnerlig vikt är, att sådana timmar fullgöres av lärare med särskild lämplighet att ta hand om de akuta disciplinfall, som avses komma att hänvisas till denna art av specialundervisning.

Det är vanskligt att i förväg beräkna, i vilken omfattning den föreslagna åtgärden kommer att behöva utnyttjas. Om man räknar med 1 000 veckotimmar skulle statsbidraget bli i avrundat tal 0,50 miljon kronor.

Statskontoret anser, att det icke bör ifrågakomma att överväga ytterligare åtgärder av så kostnadskrävande natur som den ifrågasatta observationsundervisningen, innan erfarenheter vunnits rörande verkningarna av det nya disciplinsystemet i folkskolan.

Departementschefen har i detta sammanhang anfört följande.

Vad då först beträffar förslaget om anordnande av *särskild observationsundervisning* kan jag i allt väsentligt instämma i vad överstyrelsen därom anfört. En specialundervisning av detta slag torde väl huvudsakligen bli aktuell vid större skolenheter men kan där — rätt bedriven — säkerligen visa

sig vara av stort värde. I synnerhet där man är nödsakad att arbeta med stora klassavdelningar, kan störande uppträdande från ett fåtal elevers sida bli en svår belastning för undervisningen, och det skulle i sådana fall innebära en klar vinst för denna, om de svårangepassade eleverna kunde vissa timmar särskiljas för att i stället erhålla undervisning i mindre grupper eller enskilt och under de speciella förutsättningar, som denna undervisningsform erbjuder. Jag är dock angelägen att understryka, att observationsundervisningen icke är avsedd endast att under övervakning isolera besvärliga element från den övriga gruppen, utan att den skall syfta till att ge dessa svårbehandlade elever undervisning och positiv behandling i en mera individuellt avpassad form. Värdet av denna undervisningsform torde i övrigt ligga i den rent preventiva effekt, som enbart möjligheten att tillgripa specialundervisning i dessa former kan förväntas medföra. Jag håller från denna synpunkt för sannolikt, att den särskilda observationsundervisningen kan komma att tagas i anspråk endast i den omfattning, varmed överstyrelsen räknat. Det av överstyrelsen beräknade beloppet kan godtagas.

Vid bifall till vad jag här förordat torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av skolöverstyrelsen utfärda närmare bestämmelser rörande ifrågavarande särskilda observationsundervisning i huvudsaklig överensstämmelse med det nu föreliggande förslaget.

I *motionerna I: 133* och *II: 169* har uttalas följande.

Motionärerna ställer sig ytterst tveksamma till den föreslagna åtgärdens effektivitet och är närmast benägna att betrakta det som en illusion, att de elever, om vilka här är fråga, skulle komma att iakttaga ett bättre uppförande under de timmar, de skulle vistas tillsammans med de övriga i klassen. Ett avskiljande av ifrågavarande klientel bör för att få effekt ske till observationsklass och sålunda avse alla veckotimmar. Endast därigenom kan man åstadkomma en enhetlig behandling och endast därigenom kan dessa svårhanterliga elever hindras att störa de skötsammas arbete. En av orsakerna till de alltmer ökande disciplinsvårigheterna är det stora elevantalet, som icke blott försvårar eller omöjliggör en individualisering av undervisningen utan också försvårar elevernas uppfostran. I en observationsklass, där lärjungeantalet bör hållas förhållandevis lågt, erbjudes förutsättningar att tillrättaföra de störande elementen.

Motionärerna föreslår därför, att som regel de svårbehandlade eleverna sammanföres i särskilda läraravdelningar i stället för den särskilda observationsundervisning departementschefen förordat.

Särskild undervisningsgrupp i finska språket. *Skolöverstyrelsen* har framlagt förslag om vissa bestämmelser rörande särskild undervisningsgrupp i finska språket i årskurserna 8 och 9 i folkskolan. Överstyrelsen har därom anfört följande.

I undervisningsplanen för rikets folkskolor innehåller förebilderna till timplaner för årskurserna 8 och 9 två veckotimmar valfritt ämne. I anmärkningarna till dessa timplaner gives medgivande för skoldistrikt med även finskspråkig befolkning att låta finska ingå som valfritt ämne i samtliga alternativen av timplanen.

Anmärkningarna till timplanen innehåller emellertid även föreskrift om att lärjungar, som undervisas i valfritt ämne, bör bilda grupper inom av-

delningens ram eller sammanföras med annan avdelning. Detta innebär i själva verket, att finska såsom valfritt ämne kan studeras endast om samtliga elever i klassen väljer detta ämne vid sitt fria val.

Hittills har endast ett fåtal elever uttryckt önskemål om finska som valfritt ämne. Då överstyrelsen anser det angeläget, att inom finskspråkig bygd möjlighet beredes för dem, som så önskar, att välja studiet av finska språket som valfritt ämne i årskurserna 8 och 9 i folkskolan, även om dessa elever skulle utgöra en relativt liten grupp, föreslår överstyrelsen, att medel beräknas för de extra lärartimmar, som åtgår för en vidgad möjlighet att välja finska som valfritt ämne på dessa stadier. Som norm vid anordnandet av här föreslagen undervisningsgrupp kan lämpligen tjäna föreskriften i 113 § d) folkskolestadgan. Detta förslag innebär, att särskild undervisningsgrupp i finska må anordnas, om elevantalet är lägst 5 eller, om skolöverstyrelsen finner särskilda skäl föreligga, lägre än 5.

Här föreslagen anordning kommer att medföra ett obetydligt behov av extra lärartimmar, eftersom för närvarande få kommuner har infört årskurs 8 av vanlig folkskola. Inom försöksdistrikten är motsvarande anordning redan nu möjlig.

Departementschefen finner det värdefullt om tillfälle till dylik undervisning, på sätt överstyrelsen föreslagit, beredes även ett mindretal elever i en klass. *Departementschefen* är emellertid icke beredd att tillstyrka att medel för ändamålet får utgå under förevarande anslag. Med hänsyn till verksamhetens art synes det departementschefen riktigare, att kostnaderna för de extra lärartimmar, som kan komma i fråga, bestrides med medel, som av Kungl. Maj:t efter ansökan i varje särskilt fall kan anvisas ifrån anslaget till Folkundervisningens främjande i rikets nordligaste gränssorter m. m.

I *motionen II: 170* har bland annat anförts följande.

I fråga om motiven för tillkomsten av ett särskilt anslag för folkundervisningens främjande i de nordligaste gränssorterna torde någon tveksamhet ej behöva råda. Otvivelaktigt har syftemålet varit att därmed främja kunskaperna i svenska språket för befolkningen i de perifera delar av landet, varom här är fråga.

Vad beträffar frågan om befolkningens önskemål föreligger visserligen ingen för dagen aktuell opinionsundersökning. Av intresse kan dock vara vad i denna fråga särskilt tillkallade sakkunniga rörande folkskoleväsendet i de finsktalande delarna av Norrbottens län anförde år 1921. I deras utlåtande yttrades bland annat följande:

De finsktalande församlingarnas i övre Norrbotten karaktär av tvåspråkig gränsbygd är icke något för vårt land säreget utan finner sin motsvarighet överallt, där två eller flera länders gränser stöta samman. I sådana trakter utgör språkfrågan ofta ett irriterande moment, som i ett eller annat avseende giver anledning till slitningar och strider. Någon språkfråga i denna bemärkelse existerar emellertid icke inom gränsbygden mot vårt östra grannland. Det problem med hänsyn till språkförhållandena, som här uppkommit, och vilket under senare år blivit särskilt aktuellt, har sin orsak däri, att befolkningen, på grund av de stora framsteg ifrågavarande bygder under de senaste årtiondena gjort i såväl materiellt som kulturellt

avseende, allt mer och mer insett nödvändigheten av ökad kunskap i riksspråket. Befolkningen har därför så gott som enhälligt såsom sin önskan uttalat, att ytterligare åtgärder måtte vidtagas för att det uppväxande släktet genom undervisning i skolorna skall bibringas bättre förtrogenhet med det svenska språket. Frågan gäller alltså, hur man på bästa sätt skall tillmötesgå detta av befolkningen själv allmänt framställda krav, och följaktligen är problemet att betrakta huvudsakligen såsom en inre svensk fråga, en praktisk angelägenhet, som från *svensk* sida icke har någon politisk innebörd.

Den beskrivning av frågans faktiska läge, den berörda befolkningens behov och önskemål, som här redovisades, torde även för dagen äga giltighet.

Ifrågasätts måste det lämpliga i att dels kraftigt nedpruta det anslag varom här är fråga, dels ock inom den nedkrympta anslagsramen tillgodose ytterligare anslagsbehov — detta så mycket mera som det nya behov varom här är fråga kan sägas stå i ett visst konkurrensförhållande till anslaget ursprungliga syftemål.

Det förhållandet, att intresset för deltagande i undervisning i finska språket är rätt obetydligt i den aktuella bygden, medför visserligen att kostnaden härför får bedömas bli ganska ringa. Det synes dock mindre lämpligt, att de kostnader härför, som kan uppkomma, skall bestridas från anslaget: Folkundervisningens främjande i rikets nordligaste gränstrakter. I den mån intresse för undervisning i finska språket förefinnes, borde härav följande kostnader, i enlighet med vad skolöverstyrelsen föreslagit, bestridas från anslaget: Bidrag till driften av folkskolor m. m.

Bidrag till korrespondensrealskolor. Kungl. Maj:ts förslag innebär, att korrespondensrealskolorna inordnas bland övergångstidens skolformer och att statsbidraget till dessa skolor bestrides från förevarande anslag i stället för från skolöverstyrelsens anslag till försöksverksamhet m. m. Bidragssystemet omlägges, så att en reglering sker i huvudsaklig överensstämmelse med vad som gäller för de i folkskolan inbyggda realskollinjerna, dock att ordinarie tjänster icke må inrättas och att undervisningsskyldigheten särskilt regleras. Även studieledarnas avlönings- och anställningsförhållanden böra regleras. Anslagsposten uppföres för nästa budgetår med 487 000 kronor.

Svensk undervisning åt svenska barn i utlandet. Kungl. Maj:ts förslag innebär höjning av statsbidraget till skolan i Addis Abeba med 3 600 kronor för avlönande av en tredje lärare vid skolan och till skolan i Paris med 5 000 kronor på grund av ökade kostnader främst med avseende å korrespondensrealskolan. För undervisningsmateriel för utlandsskolorna föreslås oförändrat belopp.

Estniska folkskolan i Stockholm. Kungl. Maj:t föreslår en uppräknig av anslagsposten till estniska folkskolan med 10 000 kronor.

Kristoffersskolan. Skolöverstyrelsens förslag om bidrag av statsmedel till Stiftelsen Kristoffersskolan har *departementschefen* icke kunnat tillstyrka.

Överföring av rektor vid realskola i kommun där enhetsskola införes till rektorstjänst vid det obligatoriska skolväsendet. Skolöverstyrelsen har föreslagit, att rektor vid under avveckling varande realskola skulle, därest han är villig därtill, kunna utan tjänstens ledigförklarande överflyttas till rektorstjänst vid det obligatoriska skolväsendet i följande fall nämligen

a) i kommun, där poängtalet för det obligatoriska skolväsendet ökat så att ytterligare en rektorstjänst skall eller efter Kungl. Maj:ts medgivande må inrättas;

b) i kommuner där utrymme ej finnes för ytterligare rektorstjänst, men där poängtalet vid fullt utbyggd enhetsskola kan beräknas nå upp till den gräns vid vilken ytterligare en rektorstjänst må inrättas eller där eljest särskilda skäl kan åberopas, dock under förutsättning att vederbörande kommun gör framställning därom;

c) i kommun, där rektorstjänsten vid det obligatoriska skolväsendet är ledig.

Enligt förslaget bör kommun ej bindas vid föreskrift, att sådan rektor skall placeras vid högstadiet.

Anställandet av ytterligare en rektor medför merutgifter, men i regel torde därigenom kostnaderna för en studierektor för högstadiet kunna insparas.

Om lägre lönegrad gäller för rektorstjänsten vid det obligatoriska skolväsendet än för tjänsten vid realskolan bör rektor vid överföring ej få vidkännas löneminskning under löpande förordnandeperiod.

Statskontoret finner, att den föreslagna anordningen kan komma att medföra icke obetydliga merutgifter för såväl statsverket som vederbörande kommun och hyser därför starka betänkligheter mot en generell reglering av förevarande spörsmål i enlighet med överstyrelsens förslag. Enligt ämbetsverkets uppfattning torde frågan tills vidare få lösas från fall till fall med utnyttjande av de utvägar, vilka inom ramen för nu gällande bestämmelser kan stå till buds. Enligt riksdagens beslut har möjlighet öppnats för Kungl. Maj:t att i vissa fall medgiva undantag från eljest gällande regler för inrättande av rektorstjänster vid den obligatoriska skolan (se KSU 1956: 1).

Sveriges skolledarförbund har intet att erinra mot den föreslagna överflyttningen av realskolerektorer, under förutsättning att det alltid rör sig om en överflyttning till en nyinrättad tjänst. Under inga förhållanden kan förbundet acceptera, att rektor vid realskola gives företräde till förnyat förordnande framför rektor vid den obligatoriska skolan. Förbundet delar skolöverstyrelsens uppfattning, att skolstyrelsen skall ha rätt att disponera

här ifrågavarande rektorstjänster på samma sätt som de i vanlig ordning tillsatta rektorstjänsterna vid det obligatoriska skolväsendet.

Dessa krav understrykes också av *svenska landskommunernas förbund* och *svenska stadsförbundet*, vilka tillstyrker skolöverstyrelsens förslag.

Departementschefen anser det ur skilda synpunkter fördelaktigt att rektor vid under avveckling varande realskola i de av överstyrelsen aktualiserade fallen beredes möjlighet att överflytta till en rektorstjänst inom det obligatoriska skolväsendet i samma kommun. Hans erfarenheter skulle därigenom alltjämt komma skolväsendet i kommunen till godo. Departementschefen anser sig emellertid icke böra förorda att generella övergångsbestämmelser härom utfärdas. Det torde i stället, därest riksdagen icke har någon erinran mot principen om överflyttning av rektor i av överstyrelsen angivna fall, få ankomma på Kungl. Maj:t att på framställning av kommun besluta om dylik överflyttning i varje särskilt fall. I likhet med överstyrelsen förutsätter departementschefen, att en dylik överflyttning icke skall innebära löneminskning för rektor under löpande förordnandeperiod.

I övrigt innebär Kungl. Maj:ts förslag oförändrad medelstilldelning till anslagsposten ersättning för sjukvårdskostnad samt en höjning med 30 000 kronor av anslagsposten till ersättning för flyttningskostnad och resor.

Utskottet. Departementschefen har beträffande förslaget om särskild observationsundervisning uttalat, att i synnerhet där man är nödsakad arbeta med stora klassavdelningar störande uppträdande från ett fåtal elevers sida kan bli en svår belastning för undervisningen och att det i sådana fall skulle innebära en klar vinst för denna, om de svårangepassade eleverna vissa timmar kunde särskiljas för att i stället erhålla undervisning i mindre grupper och under de speciella förutsättningar, som den särskilda observationsundervisningen erbjuder. Värdet av denna undervisningsform torde i övrigt enligt departementschefens mening ligga i den rent preventiva effekt som enbart möjligheten att tillgripa specialundervisning i dessa former kan väntas medföra.

Enligt utskottets mening kan den föreslagna anordningen med särskild observationsundervisning förtjäna prövas. Utskottet anser likväl för sin del att detta slags undervisning i avvaktan på närmare erfarenhet av densamma bör betraktas allenast som en form av försöksverksamhet.

Även om utskottet sålunda hyser viss tvekan beträffande den särskilda observationsundervisningen vill utskottet dock icke biträda, vad i motionerna I: 133 och II: 169 föreslagits, då inrättande av observationsklasser endast kan komma i fråga i mycket stora kommuner och där torde medföra avsevärt större kostnader för staten än ifrågavarande observationsundervisning.

Liksom departementschefen finner utskottet, att korrespondensrealsko-

lorna bör inordnas bland övergångstidens skolformer och att skolornas hit-tillsvarande organisation och verksamhetsformer bör bibehållas. Mot vad departementschefen föreslagit beträffande grunderna för statsbidrag till dessa skolor har utskottet intet att erinra.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår har departementschefen ansett att sådan rektor som är villig därtill och för vilken kommun därom gör framställning, må kunna överflyttas till rektorstjänst vid det obligatoriska skolväsendet i kommunen utan tjänstens ledigförklarande i av skolöverstyrelsen angivna fall. Enligt departementschefen bör emellertid generella övergångsbestämmelser i ämnet icke nu utfärdas utan Kungl. Maj:t äga besluta om sådan överflyttning i varje särskilt fall. Utskottet, som ställer sig i viss mån tveksamt till lämpligheten av en dylik anordning, har dock icke velat motsätta sig bifall till ifrågavarande förslag.

Utskottet biträder departementschefens förslag om att kostnaderna för den av skolöverstyrelsen föreslagna anordningen med särskild undervisningsgrupp i vissa fall i finska språket i årskurserna 8 och 9 i folkskolan skall bestridas med medel som kan anvisas ifrån anslaget till Folkundervisningens främjande i rikets nordligaste gränssorter m. m. Utskottet är sålunda icke berett att tillstyrka, att motionen II: 170 föranleder någon riksdagens åtgärd.

Med anledning av att departementschefen icke heller för nästa budgetår kunnat tillstyrka bidrag av statsmedel till Stiftelsen Kristofferskolan vill utskottet erinra om att utskottet i sitt utlåtande 1958: A 70 (s. 17) uttalade, att det utmärkande för skolan vore dess karaktär av pedagogiskt experiment och att det enligt utskottets mening vore värdefullt, att dylika experiment påginge jämsides med försöksverksamheten i de allmänna skolorna. Utskottet framhöll vidare, att skolans existens medförde besparingar för såväl stat som kommun. Utskottet fann därför vissa skäl i och för sig tala för att skolan erhöles bidrag av statsmedel för sin verksamhet.

Vidkommande motionerna I: 125 och II: 163, I: 134 och II: 168, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, samt I: 247 och II: 305 får utskottet erinra därom, att de nya statsbidragsbestämmelserna för primärkommunernas driftkostnader trätt i tillämpning så nyligen som från och med den 1 juli 1958. Vid sådant förhållande finner utskottet icke skäl att tillstyrka ändring av grunderna för lärarlönebidraget till kommunerna enligt något av de i motionerna framställda yrkandena.

Vad departementschefen i övrigt förordat och hemställt har icke givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

I. att motionerna I: 125 och II: 163 samt I: 134 och II: 168, i vad de avse skyldighet för skoldistriktet att tillhandahålla fri undervisningsmateriel, icke må av riksdagen bifallas;

II. att motionerna I: 125 och II: 163, I: 134 och II: 168 samt I: 247 och II: 305, i vad de avse grunderna för lärarlönebidraget till kommunerna, icke må av riksdagen bifallas;

III. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 133 och II: 169, såvitt nu är i fråga, godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1959 förordade grunder för statsbidrag till särskild observationsundervisning, att tillämpas från och med redovisningsåret 1959/60;

IV. att riksdagen må godkänna av departementschefen förordade grunder för statsbidrag till korrespondensrealskolor, att tillämpas från och med redovisningsåret 1959/60;

V. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 125 och II: 163, I: 134 och II: 168 samt I: 247 och II: 305, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, till *Folkskolor m. m.: Bidrag till driften av folkskolor m. m.* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 700 000 000 kronor;

VI. att motionerna I: 133 och II: 169, i den mån de icke behandlats under III., icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda;

VII. att motionen II: 170 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

3:o) Folkskolor m. m.: Folkundervisningens främjande i rikets nordligaste gränsorter m. m. Kungl. Maj:t har (punkt 220, s. 507 och 508) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 220 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft den under föregående punkt angivna *motionen II: 170*. Beträffande vad i motionen anförts torde få hänvisas till punkten 2.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagsminskning med 70 000 kronor med hänsyn till den vid utgången av budgetåret 1957/58 befintliga reservationen och till de senaste årens anslagsbelastning. Från detta anslag skall bestridas kostnaderna för särskilda undervisningsgrupper i finska som valfritt ämne i årskurserna 8 och 9 i folkskolan.

Utskottet tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts under förevarande punkt framlagda förslag. Vidkommande motionen II: 170 får utskottet hänvisa

till vad utskottet under närmast föregående punkt med anledning av sagda motion anfört och hemställt.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må till *Folkskolor m. m.: Folkundervisningens främjande i rikets nordligaste gränssorter m. m.* för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 220 000 kronor.

4:o) **Successiv sänkning av elevantalet per klass i skolorna m. m.** I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Aastrup m. fl.* (I: 28) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 32), har hemställts dels att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att den tidigare av riksdagen begärda sammanfattande utredningen, syftande till en plan för en successiv sänkning av elevantalet per klass inom hela skolväsendet, färdigställes i sådan takt att förslag kan föreläggas 1960 års riksdag, dels att riksdagen måtte besluta att för budgetåret 1959/60 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag, rubricerat Åtgärder för skolans fostrande verksamhet, av 4 000 000 kronor att av Kungl. Maj:t fördelas mellan länskolnämnderna (skolöverstyrelsen).

Beträffande motiveringen för yrkandena får utskottet hänvisa till motionen II: 32.

Statsutskottet har i vederbörlig ordning inhämtat yttranden över motionerna från skolöverstyrelsen och statskontoret.

Skolöverstyrelsen har anfört bland annat följande.

Överstyrelsen har i sina för läsåret 1959/60 avgivna petita framhållit, att en ytterligare allmän sänkning av elevantalet framstår som en icke minst från uppfostringssynpunkt mycket angelägen reform och understrekit betydelsen av att den inom ecklesiastikdepartementet pågående utredningen slutföres. Överstyrelsen ansluter sig således helt till motionärernas önskemål i detta stycke.

Beträffande övriga i motionerna framförda förslag vill överstyrelsen anföra följande.

Angående undvikande av övergång till lägre skolform

Med anledning av vad riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 25 november 1958, nr B 112, anmält rörande av riksdagen fattat beslut i överensstämmelse med vad statsutskottet i utlåtande nr B 78 föreslagit, tillställde Kungl. Maj:t den 5 december 1958 överstyrelsen och länskolnämnderna ett cirkulär angående tillämpningen av 103 § folkskolestadgan. I cirkuläret fästes överstyrelsens och länskolnämndernas uppmärksamhet på vad statsutskottet i nämnda av riksdagen godtagna utlåtande anfört och anbefalldes överstyrelsen att, om överstyrelsen funne närmare anvisningar i ämnet erforderliga, inkomma med förslag därtill. Enligt utskottets i utlåtandet uttalade mening bör vid prövning av fråga om fördelning på klasser av eleverna i folkskolan och försöksskolan samt till klasstyper för

klasserna skälig hänsyn tagas till sådana särskilda förhållanden som kan motivera en annan fördelning på klasser än som eljest skulle komma i fråga.

Det har alltså förutsatts, att åtgärder med anledning av vad riksdagen sålunda beslutat kan grundas på gällande föreskrifter. Vid sådant förhållande äger kommun uppbära statsbidrag enligt kungörelsen 1958: 665. Det i motionen ifrågasatta förstärkningsanslaget synes därför ej behöva tagas i anspråk för här avsett ändamål.

Några anvisningar i ämnet har överstyrelsen ännu ej utfärdat. Överstyrelsen avser att i förekommande fall utfärda sådana anvisningar.

Angående skolskjutsar för centralisering av årskurs 7 till skolor av A-typ

De i motionen avsedda anvisningarna hänför sig till kungörelsen 1947: 346, vilken numera ersatts av kungörelsen 1958: 380. Även till sistnämnda kungörelse äger överstyrelsen befogenhet att fastställa anvisningar. Sådana utarbetas för närvarande av överstyrelsen och kommer snarast att införas i »Aktuellt».

Av ovanberörda kungörelse framgår, att frågan om skolorganisationens beskaffenhet i en kommun (skolformer, klasstyper) ej avgöres i samband med framställning om statsbidrag till skolskjutsar. I kungörelsen finnes ej heller andra villkor för statsbidrag än skolvägens längd.

Överstyrelsen finner sålunda ej skäl föreligga, att det ifrågasatta förstärkningsanslaget tages i anspråk för av motionärerna avsett ändamål.

Angående möjligheterna att tillfälligtvis dela upp en klass utan hinder av gällande bestämmelser

Överstyrelsen har i olika sammanhang framhållit önskvärdheten ur pedagogiska och disciplinfrämjande synpunkter av sänkt elevantal i klasserna.

För att motverka nackdelarna med alltför stora klasser har överstyrelsen även vid olika tillfällen framlagt förslag om förstärkningsanordningar. Sådana är också medgivna enligt gällande folkskolestadga, 105 §. De innebär, att klasser under vissa förutsättningar kan indelas i grupper vid undervisningen. Anvisningar till 105 § har den 16 februari 1959 meddelats av överstyrelsen (»Aktuellt» 1959 s. 177 ff.). I sina anslagsäskanden för 1959/60 har överstyrelsen i disciplinfrämjande syfte framlagt förslag om timmar för s. k. särskild observationsundervisning, och i årets statsverksproposition sid. 502 har departementschefen i allt väsentligt förklarat sig instämma i överstyrelsens förslag angående sådan undervisning.

Anvisningar för denna form av speciell undervisning för enstaka elever eller mycket små grupper av elever, som under ett visst antal veckotimmar avskiljes från klassen för att omhändertagas på ett särskilt för dem lämpat sätt, kommer att utfärdas av överstyrelsen, därest överstyrelsen får bemyndigande därtill, sedan riksdagens och Kungl. Maj:ts beslut i frågan föreligger. Avsikten med den särskilda observationsundervisningen synes delvis motsvara det syftemål, som motionärerna anger, då det i motionen talas om att det i vissa fall kan vara »en tillräcklig hjälp att få dela upp en klass under vissa timmar».

Trots de i folkskolestadgan medgivna förstärkningsanordningarna och trots det väntade beslutet om tilldelning av timmar för särskild observationsundervisning anser överstyrelsen i likhet med motionärerna, att det inom skolorna och även inom andra skolformer än den obligatoriska skolan

härutöver kan uppstå tillfälliga behov av uppdelning av klass, varför överstyrelsen i denna del biträder motionens syfte.

Överstyrelsen har i sina anslagsäskanden begärt tilldelning av 1 000 veckotimmar för år 1959/60 för den av överstyrelsen föreslagna åtgärden med särskild observationsundervisning. Överstyrelsen har samtidigt därvid uttalat, att beräkningar i förväg av den erforderliga omfattningen av denna helt nya åtgärd är vanskliga att göra. Att döma av det mycket stora förhandsintresse, med vilket den föreslagna åtgärden omfattats ute i skolorna, synes överstyrelsens beräkning av 1 000 veckotimmar vara i knappaste laget. Därest medel tilldelas enligt motionärernas förslag, synes en del böra kunna tagas i anspråk för bland annat åtgärder av samma slag som den särskilda observationsundervisningen dels inom det obligatoriska skolväsendet, dels inom högre skolor.

Angående tillgång till psykologisk eller kurativ expertis

Vad motionärerna anför angående värdet av tillgång till psykologisk och kurativ expertis överensstämmer helt med synpunkter som överstyrelsen vid olika tillfällen redovisat i dessa frågor, framför allt i sina anslagsäskanden. Överstyrelsens motiveringar för skolpsykologverksamhet finns införda i 1958 års statsverksproposition, åttonde huvudtiteln, s. 442 ff. Till dessa motiveringar hänvisar överstyrelsen i sina anslagsäskanden för budgetåret 1959/60. Under en följd av år har överstyrelsen likaså kraftigt understrikt behovet av ökad skolkuratorverksamhet; i anslagsäskandena för budgetåret 1959/60 framhåller överstyrelsen utöver sina tidigare motiveringar, att det synes överstyrelsen mycket angeläget, att även enhetsskolan med dess speciella struktur och därav betingade allvarliga elevproblem får tillgång till skolkuratorer. Överstyrelsen begär därvid, att hela frågan om skolkuratorer göres till föremål för en skyndsam utredning, vilken synes böra ankomma på 1957 års skolberedning.

De av motionärerna anförda synpunkterna angående behov av psykologisk och kurativ expertis kan överstyrelsen således biträda, likaså vad som anföres om önskvärdheten av medel till förbättrad kontakt mellan skola och hem.

Angående nedsättning av undervisningsskyldigheten eller arvodering av overtidsarbete för vissa lärare

Motionärernas förslag i detta stycke synes avse att komplettera deras förslag om tillgång till kurativ expertis, hämtad utanför skolans egen lärarkrets. De synes ha tänkt sig en form av kuratorsverksamhet för att åstadkomma bättre kontakt mellan skola och hem. Sådan kuratorsverksamhet förekommer såväl inom det obligatoriska skolväsendet som inom skolväsendet i övrigt i vissa kommuner. Vid det obligatoriska skolväsendet har den av lärare utövade kuratorsverksamheten i regel avsett elever i specialklasser. För sådan verksamhet har överstyrelsen i vissa fall medgivit nedsättning av undervisningsskyldigheten för lärare, som tjänstgjort som kurator. Hittills har dock överstyrelsen ej i något fall medgivit, att sådan nedsättning må medföra kostnad för statsverket. Nedsättning av undervisningsskyldigheten för här avsett ändamål kan endast ifrågakomma för lärare i folkskolan och på försöksskolans låg- och mellanstadier. Möjligheten att enligt den nya statsbidragskungörelsen medge, att statsbidrag beräknas för undervisning, som till följd av nedsättningen meddelas av annan lärare, är också i dessa fall starkt begränsad därigenom, att sådant

medgivande ej kan ifrågakomma, när det gäller lärare i specialklasser och det åtminstone hittills huvudsakligen varit sådana lärare, som anlitats för kuratorsgörömlen.

Överstyrelsen biträder motionens syfte i denna del. Den lämpligaste utformningen av kuratorsverksamheten synes emellertid böra närmare prövas, innan det definitivt bestämmes, vilka former av densamma som skall stödjas med statsbidrag och vilken form sådant stöd skall få. För att genom försöksverksamhet utrona detta är statsmedel erforderliga, varför överstyrelsen i denna del biträder motionen. Medlen torde böra användas och fördelas mellan länskolnämnderna på sätt överstyrelsen beslutar.

Under hänvisning till vad som ovan anförts önskar överstyrelsen sammanfattningsvis framhålla, att de av motionärerna framlagda förslagen i väsentliga delar väl stämmer överens med förslag, som i samband med överstyrelsens anslagsäskanden framlagts för riksdagen men som icke beaktats i den av överstyrelsen föreslagna omfattningen.

Av motionen synes framgå, att motionärerna tänkt sig, att det av dem föreslagna reservationsanslaget på 4 000 000 kronor skulle ställas till länskolnämndernas (skolöverstyrelsens) förfogande under budgetåret 1959/60 för att i fall av trängande, akuta behov möjliggöra snabbt verkande hjälpåtgärder vid skolans fostrande verksamhet så att säga vid sidan av och utöver de genom författningar eller riksdagsbeslut eljest möjliggjorda åtgärderna.

Till detta vill överstyrelsen anför, att överstyrelsen ställer sig helt positiv till tanken på ett anslag, som skulle stå till skolöverstyrelsens och länskolnämndernas disposition att användas för tillfälligt trängande behov bland annat av sådan art, som motionärerna angivit. Överstyrelsen menar emellertid, att trängande behov av sådan art, att medel för deras tillgodoseende ej rimligen i förväg kan beräknas, årligen torde komma att uppstå inom skolväsendet, och att det skulle vara av synnerligen stor betydelse, om man kunde finna en finansiellt smidig form för deras tillgodoseende, exempelvis genom viss fondbildning.

Överstyrelsen vill hänvisa till vad överstyrelsen härom anført i sitt remissvar över statsbidragsutredningens betänkande om förenklad statsbidragsgivning (SOU 1956: 8). Överstyrelsens förslag i remissvaret finns redovisat i Kungl. Maj:ts proposition angående grunder för förenklad statsbidragsgivning nr 112 år 1957 sid. 99.

Överstyrelsen anför bland annat följande:

»I fråga om statsunderstödet till folkbiblioteksväsendet tillämpas för närvarande den ordningen, att ett belopp motsvarande två procent av understödet innehålles vid bidragets utanordnande. De sålunda innehållna medlen avsättes årligen till en fond för centrala åtgärder till främjande av folkbiblioteksväsendet. Fonden förvaltas av skolöverstyrelsen.»

Vidare uttalar överstyrelsen, att genomförandet av en motsvarande anordning, avseende det allmänna skolväsendet, skulle vara av betydande värde. Som exempel på verksamhet inom skolväsendet, vilken lämpligen borde kunna finansieras i denna ordning, nämner överstyrelsen åtgärder för förenklingar och rationaliseringar, konferenser och vissa kurser för lärare och andra befattningshavare samt därjämte annan verksamhet av betydelse för skolväsendet.

Överstyrelsens förslag i här berörda remissvar gick ut på att av statsbidraget avseende dels lönebidragen till folk- och fortsättningsskolor, dels lönebidragen till högre kommunala skolor ett belopp motsvarande förslags-

vis en promille årligen skulle innehållas för att avsättas till en av överstyrelsen förvaltdad fond för centrala åtgärder till främjande av det allmänna undervisningsväsendet. Överstyrelsen menade, att den årliga dispositionen av de fonderade medlen i allmänhet skulle avse i första hand nya eller tillfälliga behov inom skolväsendet.

De av motionärerna framförda förslagen rörande medelsdisposition för tillfällig uppdelning av klass utan hinder av gällande bestämmelser, för utvidgning av skolpsykolog- och skolkuratorsverksamheten, för stöd åt samarbetet mellan skola och hem och för anordningar, som möjliggör viss kurativ verksamhet från lärarens sida, synes beröra sådana verksamhetsområden inom skolväsendet, som — utom de av överstyrelsen i ovanberörda remissvar angivna — väl vore förtjänta av att komma i fråga vid medelstildelning från en fond, avsedd att tillgodose akuta och trängande behov inom skolväsendet.

Innan beslut angående viss fondering fattas, synes emellertid böra övervägas storleken av det årliga avdrag på statsbidragen, som erfordras för att tillgodose behov dels av den art, som föreslagits i överstyrelsens ovan berörda remissyttrande, dels i vissa fall av den art, som föreslagits i motionerna I: 28 och II: 32 år 1959.

Under hänvisning till det ovan anförda får överstyrelsen förorda

dels ett påskyndande av pågående utredning rörande en ytterligare allmän sänkning av elevantalet i klasserna och

dels att ytterligare utredning verkställas om sådan fondering av viss del av statsbidragen till driftkostnader för det allmänna skolväsendet, att därigenom en av överstyrelsen förvaltdad fond för tillgodoseende av i första hand nya eller tillfälliga ändamål inom skolväsendet skulle kunna bildas.

Statskontoret har bland annat anfört följande.

Statskontoret vill helt allmänt nämna, att ämbetsverket i andra sammanhang framhållit, att utgifterna för skolväsendet årligen stegras i betydande utsträckning, att mångfalden av önskemål om utbyggande och förbättringar på skolväsendets område gör en sovring ofrånkomlig samt att vid denna sovring målsättningen bör vara att genomföra oundgängligen påkallade förslag och uppskjuta de övriga.

Det nu föreslagna anslaget skulle fördelas mellan länsskolnämnderna, som skulle få relativt stor frihet att använda detsamma till olika slags förebyggande åtgärder på skoldisciplinens område. Statskontoret inser väl vikten av att åtgärder vidtagas för att förebygga disciplinära svårigheter. Ämbetsverket anser sig emellertid icke kunna förorda den nu föreslagna medelsanvisningen till åtgärder, vilka länsskolnämnderna tämligen skönsmässigt skulle äga vidtaga. Härvidlag torde det vidare böra beaktas, att Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition förordat införande från och med läsåret 1959/60 av särskild observationsundervisning såsom disciplinfrämjande åtgärd i folkskolan. Ytterligare må framhållas, att vissa ändamål, för vilka kostnaderna enligt motionärerna skulle bestridas ur det ifrågasatta anslaget, kunna tillgodoses genom redan befintliga anslag.

Sålunda torde de kostnader, som kunna uppkomma för statsverket genom beslut av länsskolnämnderna om sådan gynnsammare fördelning av eleverna på klasser att övergång till lägre skolform undviks, skola bestridas från anslaget till driften av folkskolor m. m. Skulle en friare prövning av frågor om överförande av elever från 7 klass i B-skola till skola av A-form, ifråga-

komma, synes nämnda anslag böra tagas i anspråk för bestridande av de därmed förenade utgifterna. Framhållas må i detta sammanhang att de i motionerna omförmälda anvisningarna från år 1950 icke längre — efter ikraftträdandet av den nya kungörelsen om statsbidrag till kostnaderna för skolskjutsar och inackordering (nr 380/1958) — torde vara tillämpliga. Därjämte må erinras, att riksdagen genom sitt av motionärerna berörda beslut i november 1958 (statsutskottets utlåtande B 78/1958) förutsatt, att länskolnämnderna skola taga skälig hänsyn till sådana särskilda förhållanden, som kunna motivera en annan fördelning av eleverna på klasser än som eljest skulle komma i fråga. Ämbetsverket vill slutligen nämna, att skolöverstyrelsens anslag till försöksverksamhet, varunder bland annat finnas anvisade medel till regional skolpsykologverksamhet, i viss utsträckning synes kunna ifrågakomma för i motionerna ifrågasatta åtgärder.

På grund av det anförda får statskontoret föreslå, att motionerna — vad de avse anvisande av ett särskilt reservationsanslag — icke föranleda någon riksdagens åtgärd. Den andra av motionärerna berörda frågan — avseende en plan för en successiv sänkning av elevantalet — har statskontoret icke tagit ställning till.

Utskottet. Med anledning av motionerna I: 28 och II: 32 får utskottet erinra därom, att utskottet i utlåtande 1956: 154 med anledning av väckta motioner bland annat uttalade (s. 90—91), att de i motionerna föreslagna åtgärderna hade samma tendens; de syftade till att nedbringa antalet samtidigt undervisade lärjungar i klasserna samt därigenom öka undervisningens effektivitet och förbättra möjligheterna att i undervisningen tillgodose lärjungarnas individuella behov och intressen. Det vore emellertid enligt utskottets mening fråga om angelägna åtgärder; sedan det blivit uppvisat, att våra resurser vore tillräckliga för de angivna ändamålen eller för några av dem, borde ingen tid försittas, innan däremot svarande åtgärder genomfördes vid skolorna. Utskottet förutsatte, att förslag om möjligheten att återgå till 1947 års bestämmelser i fråga om lärjungarnas fördelning på läraravdelningar komme att föreläggas 1957 års riksdag, men ansåg det önskvärt, att därjämte en sammanfattande utredning komme till stånd, som gjorde det möjligt att bedöma verkningarna i olika hänseenden och angelägenhetsgraden av tänkbara delreformer och att sätta in de tillgängliga lärartillgångarna på de punkter, där de gjorde den största nyttan. Utredningen borde vara färdig i så god tid, att ytterligare förslag i ämnet om möjligt skulle kunna föreläggas 1958 års riksdag. I sitt ovannämnda av riksdagen godkända utlåtande hemställde utskottet, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag rörande sänkning av lärjungeantalet i undervisningsavdelningarna inom folkskoleväsendet samt vid de allmänna läroverken och därmed jämförliga läroanstalter.

Utskottet vill i anledning av de nu föreliggande motionerna I: 28 och II: 32 ånyo starkt framhålla nödvändigheten av att en sänkning av elevantalet i klasserna kommer till stånd så fort ske kan med hänsyn till tillgången på lokaler och lärare. Utskottet förordar, att riksdagen i skrivelse till Kungl.

Maj:t hemställer, att av riksdagen år 1956 begärd utredning rörande sänkning av lärjungeantalet i undervisningsavdelningarna inom folkskoleväsendet samt vid de allmänna läroverken och därmed jämförliga läroanstalter snarast möjligt måtte färdigställas och förslag i ämnet föreläggas riksdagen.

I motionerna I: 28 och II: 32 har vidare föreslagits anvisande av ett reservationsanslag av 4 000 000 kronor att av Kungl. Maj:t fördelas mellan länskolnämnderna och av dessa användas för olika åtgärder i syfte att underlätta skolans fostrande verksamhet. Utskottet har icke funnit skäl biträda motionerna i detta avseende. Icke heller har utskottet ansett sig böra tillstyrka det i skolöverstyrelsens yttrande framförda förslaget om utredning rörande fondering av viss del av statsbidragen till driftkostnader för det allmänna skolväsendet för tillgodoseende av i första hand nya eller tillfälliga ändamål inom skolväsendet.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

a) att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 28 och II: 32, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att av riksdagen år 1956 begärd utredning rörande sänkning av lärjungeantalet i undervisningsavdelningar inom folkskoleväsendet samt vid de allmänna läroverken och därmed jämförliga läroanstalter snarast möjligt måtte färdigställas och förslag i ämnet föreläggas riksdagen;

b) att motionerna I: 28 och II: 32, i vad de avse anvisande av anslag, icke må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 20 maj 1959

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar Näsström, Gillström, Boman, Einar Persson, Birger Andersson, Thun, Bergman, Holmqvist, Pålsson, Axel Johannes Andersson, Rikard Svensson, fru Wallentheim, herrar Sundin, Edström och Kaijser; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Åkerström, Petterson i Degerfors, Thapper, Jansson i Kalix, Ståhl, Svensson i Stenkyrka, Karlsson i Olofström, Nilsson i Göingegården, fröken Olsson, fröken Karlsson, herrar Lassinantti, Larsson i Hedenäset, fröken Vinge och herr Helén;

dock att vid behandlingen av punkterna 2—4 herr Heckscher deltagit i stället för herr Nilsson i Göingegården.

Reservationer

1) vid *punkten 1* (Studiebidrag och stipendier)

a) av herrar *Kaijser, Skoglund* i Doverstorp, *Nilsson* i Göingegården och fröken *Karlsson*, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 125 och II: 163, såvitt nu är i fråga, och att till följd därav utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 51 och II: 107 samt med bifall till motionerna I: 125 och II: 163, sistnämnda två motioner såvitt nu är i fråga, till *Studiebidrag och stipendier* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 51 030 000 kronor.»

b) av herrar *Pålsson, Sundin, Svensson* i Stenkyrka och *Larsson* i Hedenäset, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 51 och II: 107 och att till följd därav utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 125 och II: 163, såvitt nu är i fråga, samt med bifall till motionerna I: 51 och II: 107, till *Studiebidrag och stipendier* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 62 530 000 kronor.»

2) vid *punkten 2* (Folkskolor m. m.: Bidrag till driften av folkskolor m. m.)

a) av herrar *Boman, Axel Johannes Andersson, Edström, Ståhl*, fröken *Vinge* och herr *Helén*, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 247 och II: 305 och att till följd härav utskottets hemställan bort i nedan angivna delar ha följande lydelse:

»II. att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 247 och II: 305 ävensom i anledning av motionerna I: 125 och II: 163 samt I: 134 och II: 168, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, besluta vidtagna i förstnämnda bägge motioner förordad ändring i grunderna för lärarlönebidraget till kommunerna;

V. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 125 och II: 163 samt I: 134 och II: 168 ävensom med bifall till motionerna I: 247 och II: 305, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, till *Folkskolor m. m.: Bidrag till driften av folkskolor m. m.* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 695 000 000 kronor;»

b) av herrar *Kaijser, Skoglund* i Doverstorp, fröken *Karlsson* och herr *Heckscher*, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 133 och II: 169 samt motionerna I: 134 och II: 168, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, och att utskottets hemställan därför bort i nedan angivna delar ha följande lydelse:

»I. att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 125 och II: 163 samt I: 134 och II: 168, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, besluta att tillhandahållande av fri undervisningsmateriel icke skall vara obligatoriskt för skol-distrikten;

II. att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 134 och II: 168 ävensom i anledning av motionerna I: 125 och II: 163 samt I: 247 och II: 305, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, besluta vidtaga i förstnämnda bägge motioner förordad ändring i grunderna för lärarlönebidraget till kommunerna;

III. att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 133 och II: 169, såvitt nu är i fråga, samt med avslag å Kungl. Maj:ts förslag beträffande grunder för statsbidrag till särskild observationsundervisning uttala, att då behov föreligger att särskilja svårbehandlade elever från den övriga klassen särskild undervisning för dessa skall ske i observationsklass;

V. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 125 och II: 163 samt I: 247 och II: 305 ävensom med bifall till motionerna I: 134 och II: 168, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, till *Folkskolor m. m.: Bidrag till driften av folkskolor m. m.* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 684 000 000 kronor;»

c) av herrar *Boman, Pålsson, Sundin, Svensson* i Stenkyrka, *Larsson* i Hedenäset och *Helén*, vilka ansett att utskottet i anledning av motionen II: 170 bort förorda, att kostnaderna för undervisning i finska som valfritt ämne i årskurserna 8 och 9 i folkskolan skall bestridas ur förevarande anslag och att därför

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 14, som börjar med »Utskottet biträder» och slutar med »riksdagens åtgärd», bort ha följande lydelse:

»I likhet med vad skolöverstyrelsen föreslagit bör kostnaderna för särskilda undervisningsgrupper för undervisning i finska som valfritt ämne i årskurserna 8 och 9 även i fortsättningen bestridas ur anslaget Bidrag till driften av folkskolor m. m. Härmed tillgodoses syftemålet i motionen II: 170.»

dels ock utskottets hemställan under VII. bort ha följande lydelse:

»VII. att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i anledning av motionen II: 170 anfört.»

3) vid *punkten 3* (Folkskolor m. m.: Folkundervisningens främjande i rikets nordligaste gränsorter m. m.) av herr *Larsson* i Hedenäset;

4) vid *punkten 4* (Successiv sänkning av elevantalet per klass i skolorna m. m.) av herrar *Boman, Axel Johannes Andersson, Edström, Ståhl*, fröken *Vinge* och herr *Helén*, vilka ansett att utskottet bort i anledning av motionerna I: 28 och II: 32 — i de delar som skolöverstyrelsen i sitt remissyttande över motionerna tillstyrkt desamma — till Åtgärder för skolans fostrande verksamhet anvisa 3 000 000 kronor och att utskottets hemställan under b) därför bort ha följande lydelse:

»b) att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 28 och II: 32, såvitt nu är i fråga, till Åtgärder för skolans fostrande verksamhet för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 3 000 000 kronor, att av Kungl. Maj:t fördelas mellan länskolnämnderna (skolöverstyrelsen).»
